

illo cessante non mandaretur executioni ex vi hujus decreti; sed si veniret, oporteret id fieri ex alio decreto possibili, quod est dicere, quod posset venire, si Adam non peccasset, quod nemo negat.

XXV. Ex dictis patet solutio difficultatis a principio. Constat enim, quod nulla virtus imperat superiori, sub ea formalitate, qua superior est, sed secundum aliquam formalitatem, qua est inferior, licet alias absolute, et secundum aliam considerationem superior sit; et sic nunquam finis ordinatur ad media, sed e converso. Oportet ergo attendere ad formalitatem, qua aliquid imperat, et imperatur, quia sub ea formalitate, qua imperat, semper ha-

bet rationem, licet sub alia consideratione eadem res sit superior.

XXVI. Doctrinam Cajetani in hoc articulo nota, ut videas quomodo religio, etiam ut sanctitas est, dicitur inferior justitia legali, licet habeant se sicut excedens et excessum, quia utraque attingit Deum, sed justitia legalis secundum quod debetur bono communi ordinari ad Deum: sanctitas vero secundum quod debetur Deo quod ad ipsum ordinetur mens interior cujuscumque hominis. Ordinare autem ad Deum bonum commune pertinet solum ad principem: ad subditum vero supponere illud ordinatum, et subjici illi, et ideo in principe est nobilior justitia legalis, quam religio.

QUÆSTIO LXXXII.

DE DEVOTIONE.

In initio hujus quæstionis partitur D. Thomas actus religionis in interiores, et exteriores: et sæpe admonuimus non dividi actum interiorem, et exteriorem religionis secundum rationem actus, quia in esse moris actus interior, et exterior non ponunt in numero, nec habent diversam speciem. Dividitur ergo actus religionis in interiorem, et exteriorem ratione materiae, quæ per tales actus exhibetur in cultum Dei. Aliquando enim exhibetur aliquid exterius et corporale, aliquando aliquid interius et spirituale; et ratione hujus distinguitur actus interior, et exterior religionis. Et majoris claritatis gratia, nota quatuor divisiones actuum religionis, quas optime colligit magister Torres præcedenti quæstione, articulo septimo. Prima, quod religio habet aliquos actus elicitos, et alios imperatos, de quibus abunde egimus supra articulo quarto: secunda, quod actus elicitus aliqui sunt adæquati toti virtuti religionis, alii inadæquati; adæquatus actus est iste: Volo reddere omnem cultum debitum: inadæquatus ut: Volo reddere Deo sacrificium, vel orationem, etc. quæ est determinata quædam materia cultus: tertia divisio, alii actus virtutis sunt interni; alii externi; quod (ut diximus) non debet intelligi ex parte ipsius actionis moralis, quasi alius actus sit electio interna religionis, et alius exercitium exterius. Sed debet intelligi de ipso cultu, seu materia cultus, quod alius cultus est externus, alius internus, in quo offeruntur vires interiores, quæ quia sunt intellectus, et voluntas, duplex solum est principalis actus interior; alius, quo voluntas offertur, scilicet devotio; alius, quo offertur intellectus, id est, oratio. Et quia religio est in voluntate subjective, proprius actus est devotio, et ideo prius agit de illo D. Thomas. Quarta divisio coincidit fere cum præcedenti, et sumitur ex eo ad quod ordinatur religio scilicet ad protestandam excellentiam Dei per subjectionem bonorum nostrorum ad illum. Bona autem quæ offerimus Deo alia sunt interna, et spiritualia, quorum quædam sunt propria, et intrinseca, et hæc offeruntur per orationem et devotionem. Et ad hæc reducitur etiam votum, per quod obligamus mentem nostram Deo in ordine ad aliquid faciendum: quædam vero sunt extrinseca, ut quando per juramentum assumimus nomen divinum in confirmationem veritatis: nomen autem divinum aliquid spirituale est: aut quando assumimus aliquid, quod continet spiritualia bona, ut sacramenta, quæ continent gratiam ad protestandum Deum auctorem gratiæ. Alia vero bona quæ offerimus Deo sunt bona externa, et hæc vel pertinent ad proprium corpus, ut genuflexio, prostratio, etc. vel sunt bona, quæ sunt in nostro dominio, et possessione. Et ista vel offeruntur Deo immediate, et sic est sacrificium, aut oblatio alicujus pertinentis ad sacrificium: vel offeruntur Deo mediate, id est, ejus ministris, ut decima, oblationes, et primitiæ. Et de his omnibus sigillatim tractat D. Thomas sequentibus quæstionibus. In hac ergo incipit a devotione, quæ est magis intimus, et propinquus actus religionis.

Quatuor ergo articulos apponit sanctus doctor. In primo resolvit devotionem esse specialem actum; dicitur enim, et derivatur a verbo voveo, quod significat aliquid sponte Deo promittere, et in hujusmodi promissionibus voluntas est, quæ principaliter attenditur, et pensatur, unde devoti dicuntur illi, qui sic Deo affecti sunt, quod promptos se ipsos ad Deum habeant, et ad ea quæ Dei sunt; devotio ergo significat illum voluntatis actum, quo homo promptum se exhibet divino cultui, et iis quæ pertinent ad Dei famulatum, et sic Exod. xxxv, dicitur: *Quod multitudo filiorum Israel obtulit mente promptissima, atque devota primitias Domino.*

In secundo articulo resolvit devotionem esse religionis actum, eo quod ad eandem virtutem pertinet velle facere aliquid, et promptam voluntatem habere ad illud faciendum, sed operari ea, quæ pertinent ad divinum cultum pertinet proprie ad religionem, ergo etiam habere promptam voluntatem ad hujusmodi.

In tertio articulo resolvit contemplationem, seu meditationem esse devotionis causam; si enim loquamur de causa devotionis extrinseca, et principali, Deus est, de quo dicit Ambrosius quod: « Quos dignatur vocat et quem vult religiosum facit, et si voluisset Samaritanos ex indevotis devotos fecisset. » Si vero de causa intrinseca devotionis sermo sit, duplicem esse dicit; alteram ex parte meditationis Dei, et beneficiorum suorum, quæ consideratio excitat dilectionem, quæ est proxima devotionis causa; alteram ex parte meditationis propriorum defectuum (quos in præsentem numerat Cajetanus) et hæc consideratio excludit præsumptionem per quam aliquis impeditur ne se subjiciat Deo, dum suæ virtuti innititur non attendens tot defectus quibus quælibet creatura manet implicata. Cui considerationi (ait Cajetanus) qui saltem semel in die non se tradit, nec religiosus, nec devotus vocari potest.

In quarto articulo resolvit lætitiã esse devotionis effectum, licet per accidens ex devotione tristitia causari soleat, et ex consequenti. Cum enim devotio ex consideratione divinæ bonitatis causetur ex ista consideratione necesse est delectationem causari secundum illud Psalmi lxxvi: *Memor fui Dei, et delectatus sum.* Et cum devotio etiam ex consideratione propriorum defectuum causetur, et ex recogitatione horum tristetur homo, quasi consequenter, et per accidens devotio tristitiam infert, sed mixtam gaudio. Unde (ut Cajetanus advertit) non sunt devotæ personæ, quæ communiter tristes, et sylvestres nesciunt conversari cum aliis, nam devotæ personæ sunt hilares, et lætæ in animo suo, non solum ex principali causa, sed etiam ex secundaria, scilicet consideratione propriorum defectuum. Nam licet ex hoc tristitiam habeant, illam tamen comitatur gaudium, secundum illud Augustini: « Doleat, et de dolore gaudeat. »

DISPUTATIO XX.

DE ACTU INTERIORI RELIGIONIS, QUI EST DEVOTIO.

ARTICULUS I.

Utrum devotio sit specialis actus?

I. In titulo ly specialis actus non accipitur pro specialitate in ratione

virtutis, seu habitus, sed in ratione potentiae, et modi ipsius potentiae. Potest enim inquiri de aliquo actu, an sit specialis secundum speciem, quam habet ab habitu a quo procedit, an scilicet pertineat ad hanc, vel ad illam virtutem, et de hac specialitate inquiri D. Thomas articulo sequenti. Potest et inquiri, an aliquis actus sit specialis secundum specialem modum procedendi a potentia; potentia autem ad quam pertinet devotio, est voluntas, et volun-

tati conveniunt multi actus, non solum ratione diversorum habituum, sed etiam ratione diversi modi tendendi, et ordinandi se erga finem, de quibus agit S. Thomas 1-2, quæst. viii et sequentibus. Cum enim voluntas respiciat bonum pro objecto et bonum sit idem quod finis, oportet quod voluntas, et tendat primo, et per se ad finem, et deinde ad ea, quæ sunt ad finem. Et circa finem habet voluntas tres actus, scilicet utile simplex, frui, et intendere. Circa media vero habet quatuor eligere, consentire, uti, et imperare. Electionem vero præcedit consilium, et alii actus, qui pertinent ad rationem, non ad voluntatem. Isti ergo actus dicuntur speciales respectu ipsius potentiae, ratione diversi modi tendendi ad finem, et ad ea, quæ sunt ad finem; non autem dicuntur speciales ex parte habituum, seu virtutum, quasi ad alteram virtutem pertineat eligere, ad alteram consentire, vel intendere, etc. Rursus in voluntate, aut quolibet potentia possumus inquirere specialitatem actus, vel quantum ad substantiam, vel quantum ad modum; et cum devotio importet fortitudinem quamdam, de qua dubitari potest, an sit actus, vel modus actus; et an sit generalis, vel specialis, ideo S. Thomas inquiri in hoc articulo, an devotio sit specialis actus; et quantum ad ly actus, utrum distinguatur a modo, et importet substantialiter actum. Et quantum ad ly specialis, an pertineat, vel reducat ad aliquem ex nominatis actibus voluntatis, vel sit aliquid generale in illis.

II. Duas conclusiones elicio ex articulo. Prima: Devotio nihil aliud videtur, quam voluntas quædam prompte tradendi se ad ea, quæ pertinent ad Dei famulatum: secunda: Devotio est specialis actus voluntatis. Primam conclusionem probat S. Thomas ex ipsa significatione, et

etymologia nominis, quia devotio cum dicatur a devovendo, ille dicitur devotus, qui alicui se devovet, et quasi applicat, et adjicit subdendo se illi: et per consequens devotio secundum quod dicitur a devovendo, importat voluntatem prompte tradendi se alteri. Bene verum est, quod ex usu multorum devotio sumitur pro pio quodam affectu erga res divinas; præsertim si sit cum quadam animæ suavitate, et tene-ritudine. Qua ratione auctor libri de spiritu et anima qui communiter attribuitur D. Augustino capite v, inquit, quod: « Devotio est pius, et humilis affectus in Deum. » Et D. Bernardus sermone m de circumeisione dicit: « Roga tibi dari devotionis lumen, diem serenissimam, et sabbatum mentis, ut quod prius cum amaritudine, et coactione tui faciebas, de cætero jam cum summa dulcedine peragas, et delectatione. » Cæterum D. Thomas hanc suavitatem, et pietatem, nomine lætitiæ interioris posuit pro effectu devotionis articulo quarto sequenti. Et quia res sæpe ex effectibus nominamus; ideo devoti erga Deum dicuntur aliqui ratione effectus devotionis. Substantialis autem devotio est illa applicatio, et affectus unde oritur talis lætitia, et animæ suavitas, et ratione hujus dicit D. Gregorius libro rv in primo Reg. capite iv, exponens illa verba capite ix: *Quia populus non comedit, donec ille hostiæ benedicat:* « Caritas, inquit, operit multitudinem peccatorum, quia nimirum carnalia nostra destruimus, cum ardenti devotione ad cœlestia sublevamur. » Devotio ergo substantialiter dicit applicationem, seu elevationem voluntatis ad serviendum Deo, quæ antecedit dictos effectus, pro quibus communiter solet accipi.

III. Secundam conclusionem probat S. Thomas. Primo, in argumento Sed contra, quia actibus mere-

mur (ut dictum est, præcipue 1-2, quæst. LXXI, art. v ad primum; ergo ubi est speciale meritum, erit specialis actus : sed devotio habet specialem rationem merendi; ergo specialem actum dicit. Totus discursus est legitimus, sed tamen illam minorem, scilicet devotio habet specialem rationem merendi, non probat S. Thomas, sed supponit illam ex communi omnium acceptione, quia diversi meriti judicatur homo deditus devotioni, vel deditus jejuniis, seu eleemosynis, etc. Et probatur etiam, quia per devotionem meremur apud Deum, cum sit aliquid bonum, et virtuosum, non autem meremur secundum generalem rationem meriti, quia hoc pertinet ad charitatem, quæ est radix communis merendi : ergo secundum aliquam rationem specialem : ergo oportet in devotione esse aliquem actum unde sumatur specialis ratio meriti. Si enim solum esset modus transcendens per omnes actus, non adderet illis specialem rationem meriti, sed specialem modificationem meriti. Ergo debet importare specialem actum, in quo substantialiter consistat devotio, licet ex hoc derivetur modus ad alios actus.

IV. In corpore articuli probat S. Thomas eandem conclusionem. Si enim devotio est voluntas prompte tradendi se, seu faciendi aliquid in cultum Dei; ergo includit duo scilicet, et voluntatem et rationem prompte faciendi aliquid : ergo pro ea parte, qua est voluntas, necessario est actus et non modus, quia est idem quod velle, et est velle speciale, quia habet speciale motivum, et objectum, scilicet in ordine ad obsequium Dei : ergo est specialis actus. Tota difficultas circa hanc rationem reducitur ad duo. Primum, an devotio formaliter consistat in actu, vel in promptitudine, quam ad-

dit super actum, nam si consistat solum in actu, non est aliud, quam velle obsequium Dei, seu tradere se obsequio Dei : et hoc est actus communis religionis; et sic devotio substantialiter accepta pro ipso velle, non est specialis actus religionis : secundum, quid sit illa promptitudo, an scilicet sit agere faciliter, et delectabiliter, quid non est aliud, quam operari ex habitu; non vero importat actum specialem; an vero sit aliquid additum ipsi actui, et hoc non apparet quid sit, ratione cujus sit ponendus specialis actus.

V. Pro hujus intelligentia, quia totum hoc fere pendet ex cognitione hujus promptitudinis, ut videlicet quid sit, et in quo consistat, advertendum est, quod promptitudo potest accipi vel ex parte subjecti in ordine ad agendum, vel ex parte subjecti in ordine ad aliquod objectum, cui afficitur, et ordinat se. Primo modo importat dispositionem subjecti, seu potentiam agentis, qua redditur facilis, et expedita ad agendum sublatis impedimentis, et hoc fit communiter per habitum, vel per aliquam naturalem vim qualis est solertia, ut tractat D. Thomas in III, dist. xxxiii, quæst. iii, art. i, quæstiunc. iv, et supra quæst. XLIX, art. iv. Et sic promptitudo est bona dispositio, seu firmitas potentiam, quæ opponitur infirmitati, et debilitati ad agendum, juxta quod accipitur illud Matthæi xxvi: *Spiritus promptus est, caro autem infirma*: et de hac promptitudine non est sermo hic. Promptitudo autem subjecti in ordine ad aliquod objectum difficilis valde est ad explicandum, et minor quantum recentiorum ingenia torserit. Quidam enim censent esse volitionem, seu actum voluntatis, habentem pro objecto promptum famulatum Dei, seu velle exequi, et exercere ipsum obsequium Dei

prompte, et facile. Sic enim videtur dicere D. Thomas hic, quod devotio est voluntas prompte faciendi quod ad Dei servitium pertinet, ubi actus voluntatis respiciens in actu signato ipsam promptitudinem agendi dicitur devotio. Alii censent promptitudinem hac nihil aliud esse, quam affectum ipsum, et amorem, quo quis in exercitio afficitur ad cultum, et obsequium divinum, etiam si non cogitet, neque habeat pro objecto promptitudinem colendi; hoc enim pertinet ad actum reflexum non quo quis est devotus, sed quo vult esse devotus, et promptus, quæ reflexio ad devotionem non requiritur, et sic refutatur primus modus dicendi. Hic autem affectus non dicitur devotio, quatenus est ad aliquem particularem actum cultus, verbi gratia orandi, vel sacrificandi, sed ut est affectus ad omnem cultum Dei.

VI. Et ut tandem explicetur, nihil est aliud, quam affectus deliberatus circa obsequium divinum, quia quamdiu quis in neutram partem deliberat, nondum habet promptam voluntatem ad aliquid præstandum : postquam vero decrevit, et deliberavit redditur voluntas prompta ad faciendum aliquid. Et ita devotio consistit in promptitudine, quæ sit actus deliberatus, et vocatur promptitudo deliberationis; promptitudo vero ad agendum est promptitudo habitus, vel dispositionis potentiam, ut facile, et expedite agat. Sic Suarez II tomo de religione, lib. II, cap. VI. Alii denique existimant devotionem dicere promptitudinem, non quia tantum importat propositum tradendi se obsequio Dei, sed ultra hoc addere ex parte objecti voliti promptitudinem quamdam; qua ratione est specialis actus religionis. Hanc vero promptitudinem objectivam, et tenentem

se ex parte objecti voliti, explicant per hoc, quod est velle, non solum obsequium divinum quomodocumque, sed in gradu perfecto, et heroico; ita quod devotio sit actus heroicus, et excedens religionem ratione eximii affectus, et quasi aviditatis, et inclinationis ad res divinas. Et sicut actus heroicus, verbi gratia fortitudinis habet pro objecto, non solum velle mori pro Christo, sed velle mori modo perfecto, et excellenti, sicut perfectissimi martyres fecerunt; ita devotio importat voluntatem cultus, et obsequii divini modo quodam perfecto, et heroico. Sic magister Torres disputatione unica, numero decimo.

VII. Sed hæc omnia minus attingunt mentem sancti doctoris, actum enim esse deliberatum, non est differentia constituens specialem actum religionis. Omnes enim actus illius voluntarii, et morales sunt; ergo actum esse deliberatum, non est promptitudo specialis constituens devotionem tamquam specialem, et principalem actum religionis, devotio autem ponitur a D. Thoma tamquam principalis actus, post quem sequitur oratio, etc. ut patet infra quæstione LXXXIII, art. III ad primum. Itaque devotio a devovendo dicitur, non a deliberando; et deliberatio est conditio communis omnium moralium, qui si perfecte voluntarii sunt deliberati, ergo non potest importare promptitudinem, quæ constituat specialem actum in virtute religionis conditum contra alios actus ejusdem virtutis, qui etiam morales, et deliberati sunt. Præsertim, quia in actu speciali oportet assignare materiam specialem, et objectum, alias solum entitative esset specialis, et non specificative.

VIII. Similiter devotio non est actus heroicus, cum constet inveniri devotionem, etiam in his, qui sunt

imperfectæ virtutis, et religionis: invenitur enim non solum in perfectis, et proficientibus, sed etiam in incipientibus, ut experientia testatur. Quare devotio non potest esse actus heroicus; actus enim heroicus est perfectissimus in aliqua virtute, et ad quem pauci attingunt propter excellentiam operis, devotio autem, etsi sit principalis actus, et primus inter actus religionis, est tamen communis omnibus, et ideo non est heroicus; sicut principalis actus prudentiæ est præcipere, ut determinat S. Thomas supra quæst. XLVII, art. VIII, non tamen est actus heroicus.

IX. Quare promptitudo, quam importat devotio in ordine ab objectum, cui aliquis se devovet, neque est deliberatio serviendi, neque est deliberatio serviendi, sed actus, qui consequitur ad deliberationem serviendi, id est, oblatio voluntatis expeditæ, et præparatæ ad deservendum alteri. Itaque ille actus habet pro objecto cultum Dei; sed sicut ad istum cultum offerimus Deo diversas materias; ut per orationem offerimus, et subjicimus intellectum Deo, per adorationem corpus, per sacrificium bona externa; sic per devotionem offerimus voluntatem, quæ quia est primum quod offertur in obsequium alicujus, ideo ponitur a D. Thoma primus actus religionis. Igitur actus, qui habet pro materia oblata in ordine ad cultum, et obsequium Dei voluntatem propriam, dicitur devotio, quasi applicatio quædam voluntatis ad obsequium. In quo differt ab amore, ut dicit D. Thomas sequenti articulo ad primum, quia amor tradit, et applicat voluntatem alteri per modum unionis, et affectus; devotio autem per modum oblationis ad obsequium, quasi redigendo voluntatem in servitutem alterius.

X. Per quod etiam differt ab actu

volendi cultum Dei, vel deliberandi servire Deo; aliud est enim amare cultum, et tradere se cultui per modum unionis, aliud offerre determinatam materiam ac cultum, scilicet voluntatem ipsam, sicut oratio offert intellectum. Et quia voluntas offerri non potest ad serviendum alteri, nisi sit expedita, id est, sint ablata impedimenta, quibus retardari potest ab eo, cui se tradit ad serviendum; ideo actus offerens voluntatem debet esse modificatus, et perfectus quadam promptitudine, seu facilitate, et præparatione ad serviendum, quæ promptitudo, et relucet ex parte objecti, seu materiæ oblatae, quia offertur voluntas expedita ad serviendum; et relucet ex parte actus, quia est oblatio cum expeditione, et promptitudine.

XI. Nec est novum quod aliquis actus voluntatis, aut intellectus importet substantiam actus, et modum actus, quia habet pro objecto rem aliquam cum modo. Sicut esse bene consiliativum, et bene præceptivum important substantialiter actum, qui non solum se præcipere, et consiliari, sed cum illo modo, scilicet bene consiliari, etc. qui modus non refunditur in actum ex parte subjecti. Sicut operari delectabiliter, et facile provenit ex eo, quod subjectum operetur mediante habitu, sed refunditur in actum ex parte objecti, quia videlicet habet pro objecto aliquid modificatum, scilicet rectum consilium, et rectum præceptum. Sic etiam devotio est oblatio prompta, quia habet pro materia seu objecto oblato ad cultum Dei, non quidem ipsum actum serviendi, sed voluntatem expeditam, et paratam ad serviendum: et totum hoc scilicet actus, et modus oblatio, et promptitudo procedit a religione, non autem modus a religione, et substantia actus a potentia.

XII. Quam doctrinam si Suarez

advertisset non impugnaret Cajetanus hic putans ipsum dicere, quod promptitudo sit modus superadditus actui, tamquam qualitas actus quæ ipsi proveniat ex habitu. Confundit enim Suarez promptitudinem tenentem se ex parte subjecti, et inde refusam quasi extrinsece, et accidentaliter in actum cum promptitudine proveniente ex parte objecti, quia respicitur pro objecto, seu materia voluntas modificata, id est, expedita, seu non habens impedimenta ad serviendum: cum tamen Cajetanus non intellexerit per modum, seu qualitatem actus aliquid proveniens ab habitu in ipsum actum, et ei affixum, sed intellexit habitudinem actus ad objectum modificatum. « Et circumloquimur illum actum adverbio quodam, inquit Cajetanus, quia propriis nominibus caremus. » Sicut recte consiliari, non est consilium cum modo superveniente ipsi ab habitu, sed actus cum habitudine ad objectum modificatum. Et hæc est promptitudo intrinseca, et in ordine ad objectum sumpta, ad quam non magis requiritur actus reflexus cadens super voluntatem, quam ad actum orationis, quæ offert, et elevat mentem Deo.

XIII. Ex quibus patet, quid sit promptitudo, de qua S. Thomas loquitur hic, quam perpetuo explicat per habitudinem ad materiam oblata Deo per devotionem, scilicet voluntas prompte faciendi. Et talis oblatio substantialiter est actus, et supponit pro actu, et non pro modo, sicut oratio offerens mentem, vel quicumque alius actus offerens aliam materiam: importat tamen modum promptitudinis, non qui accidentaliter sibi adveniat, sed qui in ipsa habitudine ad objectum includitur, quia fertur ad materiam promptam, et secundum, prompti-

tudinem respicit illam, ut explicatum est.

XIV. Solum instabis: Nam si devotio est actus offerens determinatam materiam, sicut alii actus: ergo est eligere, non vero intendere, aut velle: non enim respicit finem, sed determinatam materiam, quæ ordinatur ad finem, quod tamen negat Cajetanus hic. Respondetur, quod Cajetanus non dicit devotio nem esse actum, qui est velle absolute, secundum quod respicit finem in se, sed prout respicit finem in mediis; ad utrumque enim se extendit velle, ut ait S. Thomas 1-2, quæst. VII, art. III. Tale autem velle non repugnat, quod sit conjunctum cum electione: electio enim mediæ est, et stat velle eligere mediæ, et per actum, qui est velle, tendere ad finem, ut in talibus mediis relucet. Sic ergo devotio, quatenus voluntatem tamquam materiam offert, et destinat obsequio Dei, est actus electivus proprie pertinens ad moralem virtutem, quæ intrinsece est habitus electivus, et sic proprius ejus actus electio esse debet: quatenus vero mediante voluntate oblata respicit obsequium Dei, et Deum, cui offertur voluntas, sic vult Deum, qui est finis, non absolute in se, quod pertinet ad distinctum actum; sed ut in medio electo, et voluntate oblata magis relucet, quam in oblatione alterius materiæ. Sicut etiam promptitudo, vel expeditio ad serviendum magis invenitur in voluntate, quæ movet cæteras potentias, quam in intellectu, vel aliis rebus, quæ Deo offeruntur. Et similiter magis ex isto actu sequuntur alii, et imprimuntur illis modus devote serviendi, ut inquit D. Thomas solutione ad primum et secundum, quam per alios actus religionis.